

Verklaring

Verklaring 2/2019 over het gebruik van persoonsgegevens in de loop van politieke campagnes

Goedgekeurd op 13 maart 2019

Het Europees Comité voor gegevensbescherming heeft de volgende verklaring aangenomen:

De betrokkenheid van kiezers is inherent aan het democratische proces. Het maakt de voorbereiding van de politieke programma's mogelijk, maakt het de burgers mogelijk invloed uit te oefenen op de politiek en de ontwikkeling van campagnes in overeenstemming met de verwachtingen van de burgers.

Politieke partijen, politieke coalities en kandidaten maken in toenemende mate gebruik van persoonsgegevens en geavanceerde technieken voor het opstellen van profielen om kiezers en opinieleiders te monitoren en te bereiken. In de praktijk ontvangen personen zeer persoonlijke boodschappen en informatie, met name op socialemediaplatforms, op basis van persoonlijke belangen, leefstijlgewoonten en waarden.

Voorspellende tools worden gebruikt om de persoonlijkheidskenmerken, de kenmerken, de stemming en andere punten in verband met de persoonlijkheid in ruime mate te classificeren of beter te profileren, zodat aannamen kunnen worden gemaakt over verschillende kenmerken, waaronder politieke opvattingen en andere bijzondere categorieën van gegevens. De uitbreiding van dergelijke technieken voor de verwerking van gegevens tot politieke doeleinden brengt ernstige risico's met zich mee, niet alleen voor het recht op privacy en gegevensbescherming, maar ook voor het vertrouwen in de integriteit van het democratisch proces. De onthullingen in verband met Cambridge Analytica illustreren hoe

een mogelijke schending van het recht op de bescherming van persoonsgegevens van invloed kan zijn op andere grondrechten, zoals de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid om meningen vrij te houden en de mogelijkheid om vrij te denken.

Het Comité merkt op dat, naast politieke partijen en kandidaten, verschillende andere actoren betrokken kunnen zijn bij de verwerking van persoonsgegevens voor politieke doeleinden: socialemediaplatforms, belangengroepen, gegevensmakelaars, analytici en advertentienetwerken. Deze actoren kunnen een belangrijke rol spelen in het verkiezingsproces en hun naleving is onderworpen aan toezicht door onafhankelijke autoriteiten voor gegevensbescherming.

In het licht van de voor 2019 geplande verkiezingen voor het Europees Parlement en andere verkiezingen in de EU wenst het Comité te wijzen op een aantal belangrijke punten die in acht moeten worden genomen wanneer politieke partijen persoonsgegevens verwerken in het kader van verkiezingen:

1. Persoonsgegevens waaruit de politieke opvattingen blijken, zijn uit hoofde van de algemene verordening gegevensbescherming een bijzondere categorie van gegevens. Als algemeen beginsel geldt dat de verwerking van dergelijke gegevens verboden is en onderworpen is aan een aantal nauwkeurig omschreven voorwaarden, zoals de uitdrukkelijke, specifieke, volledig geïnformeerde en vrijelijk gegeven toestemming van de betrokkenen.¹
2. Persoonsgegevens die openbaar zijn gemaakt, of die anderszins door individuele kiezers zijn gedeeld, ook al zijn zij geen gegevens die politieke adviezen onthullen, worden nog steeds onderworpen aan en beschermd door de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming. Het gebruik van persoonsgegevens die via sociale media worden verzameld, kan bijvoorbeeld niet plaatsvinden zonder te voldoen aan de verplichtingen inzake transparantie, afbakening van het doel en rechtmatigheid.
3. Zelfs indien de verwerking rechtmatig is, moeten organisaties hun andere taken uit hoofde van de algemene verordening gegevensbescherming in acht nemen, met inbegrip van de verplichting transparant te zijn en voldoende informatie te verstrekken aan de personen die worden onderzocht en wier persoonsgegevens worden verwerkt, of gegevens direct of indirect zijn verkregen. Politieke partijen en kandidaten moeten klaar staan om aan te tonen hoe zij hebben voldaan aan de

¹Zie artikel 9 van de algemene verordening gegevensbescherming. Een voorbeeld hiervan is dat van gegevens die duidelijk door de betrokkene openbaar zijn gemaakt en die, net als andere categorieën bijzondere gegevenscategorieën, eng moeten worden geïnterpreteerd, aangezien zij niet kunnen worden gebruikt voor legitieme afgeleide gegevens.

beginselen inzake gegevensbescherming, met name de beginselen van rechtmatigheid, eerlijkheid en transparantie.

4. Alleen geautomatiseerde besluitvorming, met inbegrip van profilering, waarbij het besluit juridisch of op soortgelijke wijze ernstig wordt getroffen voor de persoon op wie het besluit betrekking heeft, is beperkt. Profilering in verband met gerichte berichtgeving kan in bepaalde omstandigheden „soortgelijke significante gevolgen” hebben en mag in beginsel alleen rechtmatig zijn met de geldige uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene.²
5. Als er gerichte informatie wordt verstrekt, moet aan de kiezers voldoende informatie worden verstrekt over de vraag waarom zij een bepaald bericht ontvangen, wie daarvoor verantwoordelijk is en hoe zij hun rechten als betrokkenen kunnen uitoefenen. Daarnaast merkt de raad op dat er volgens het recht van sommige lidstaten sprake is van een transparantievereiste met betrekking tot betalingen voor politieke reclame.

Het EDPB verwijst politieke partijen en andere belanghebbenden naar de praktische richtsnoeren en aanbevelingen van verschillende gegevensbeschermingsautoriteiten met betrekking tot het gebruik van gegevens tijdens verkiezingen.³ Het is ook ingenomen met de reeks maatregelen die de Europese Commissie in september 2018 heeft voorgesteld,⁴ en met de conclusies van de Raad en de lidstaten over het waarborgen van vrije en eerlijke Europese verkiezingen.⁵

De leden van het Europees Comité voor gegevensbescherming werken ook samen met andere relevante bevoegde autoriteiten⁶ om te zorgen voor een consistente interpretatie en naleving van de toepasselijke wetgeving, met inbegrip van de algemene verordening gegevensbescherming, om het vertrouwen in de veiligheid en integriteit van de verkiezingen voor het Europees Parlement en andere verkiezingen in de EU voor 2019 en daarna veilig te stellen.

²Het EDPB heeft er al eerder op gewezen dat een door geautomatiseerde besluitvorming gegenereerde rechtsgevolgen een invloed kunnen hebben op het stemmen van een persoon bij een verkiezing.

³Zie bijlage I.

⁴En met name de richtsnoeren voor de toepassing van de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming en de aanbeveling over verkiezingssamenwerkingsnetwerken, online transparantie, bescherming tegen cyberincidenten en bestrijding van desinformatiecampagnes: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-cybersecurity-elections-recommendation-5949_en.pdf.

⁵<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6573-2019-REV-1/en/pdf>.

⁶Bijvoorbeeld in het kader van de Europese verkiezingsnetwerken als nader omschreven in het „verkiezingspakket” van de Commissie (zie met name de aanbeveling over de netwerken voor verkiezingssamenwerking zoals vermeld in voetnoot 4 hierboven en het voorstel van de Commissie voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Verordening (EU, Euratom) nr. 1141/2014 wat betreft een controleprocedure met betrekking tot inbreuken op de regels inzake de bescherming van persoonsgegevens in het kader van de verkiezingen voor het Europees Parlement).

Naleving van de regels inzake gegevensbescherming, ook in het kader van verkiezingsactiviteiten en politieke campagnes, is essentieel om de democratie te beschermen. Het is ook een middel om het vertrouwen van de burgers en de integriteit van de verkiezingen te bewaren. Voorafgaand aan de komende verkiezingstermijnen hebben de gegevensbeschermingsautoriteiten zich ertoe verbonden de beginselen van gegevensbescherming in de context van verkiezingen en politieke campagnes, zoals transparantie, doelbinding, evenredigheid en veiligheid, en de uitoefening van de rechten van betrokkenen te monitoren en zo nodig af te dwingen. Gegevensbeschermingsautoriteiten zullen volledig gebruikmaken van hun bevoegdheden, zoals bepaald in de algemene verordening gegevensbescherming, en zorgen voor samenwerking en consistentie in hun activiteiten in het kader van het EDPB.

Voor het Europees Comité voor gegevensbescherming

De voorzitter

(Andrea Jelinek)